

Scrapie wegfokken zonder risico's

Zomer 2008

In deze folder vindt u praktische informatie voor schapenhouders en stamboeken over het fokken op terugdringing van TSE-gevoeligheid bij schapen (scrapie).

Scrapie wegfokken zonder risico's

Het Productschap Vee en Vlees (PVV) heeft een nieuwe regeling voor het wegfokken van scrapie. Met daarin veel vrijheid voor de deelnemers. Elke fokkerijorganisatie kan haar eigen fokprogramma opstellen en schapenhouders beslissen zelf of ze meedoen.

Scrapie is een besmettelijke hersenziekte bij schapen en geiten, die slepend verloopt en uiteindelijk dodelijk is. Voor de volksgezondheid is er geen enkel gevaar, maar een uitbraak van de ziekte heeft ingrijpende gevolgen voor het bedrijf. Eén dier met scrapie sleept namelijk het hele koppel mee in de bestrijdingsmaatregelen. Na bevestiging van de diagnose moeten alle schapen van het bedrijf geruimd worden, zo schrijven de EU-regels voor. Alleen de scrapie-ongevoelige schapen kunnen hiervan uitgesloten worden. Vooral op grote bedrijven zijn de consequenties van scrapie heel groot.

Erfelijkheid

Of een schaaap scrapie kan krijgen, hangt af van zijn erfelijke gevoeligheid voor deze ziekte. Dat betekent dat de ziekte via fokkerij kan worden teruggedrongen. Door de erfelijke weerstand te verhogen komen er minder ziektegevallen. Voordeel is dat de ziektevermindering blijvend is en per generatie toeneemt. De afgelopen jaren is op dit terrein al een grote vooruitgang geboekt. Eerst via het vrijwillige scrapiebestrijdingsprogramma, daarna de rammenregeling die voor iedereen gold.

Nieuwe regeling

Het Productschap Vee en Vlees (PVV) heeft een nieuwe regeling voor het wegfokken van scrapie. Met daarin veel vrijheid voor de deelnemers. Elke fokkerijorganisatie kan haar eigen fokprogramma opstellen en schapenhouders beslissen zelf of ze meedoen.

Bij de uitwerking van het eigen fokprogramma kan de fokkerijorganisatie optimaal rekening houden met de eigenschappen en omstandigheden van het ras, de mogelijkheden en wensen van de fokkers, en de biologische diversiteit. Ook als een fokkerijorganisatie meent dat productietekenen lijden onder de selectie op gevoeligheid mag dit opgenomen worden in het fokprogramma. Zo kan inteelt vermijden een belangrijk punt zijn bij de rassen met een kleine populatie. Fokkerijorganisaties van de 'kleine' rassen kunnen dit als uitgangspunt nemen bij het maken van hun fokprogramma.

Alleen als fokkerijorganisaties willen meewerken, is het mogelijk om de gevoeligheid voor scrapie in Nederland verder terug te dringen. Door gericht te fokken zal het aantal besmette bedrijven de komende jaren snel dalen en daarmee de kosten voor het Diergezondheidsfonds (DGF). Dit heeft een gunstig effect op de hoogte van de DGF-heffing in de volgende convenantperiode.

Een schapenhouder kan alleen meedoen via een erkend fokprogramma van een fokkerijorganisatie. Schapenhouders die niet deelnemen, ondervinden alleen nadelige gevolgen als bij de schapen scrapie wordt aangetroffen. Dan zijn de kosten hoger dan voor deelnemers aan een fokprogramma.

Minimumeisen fokprogramma en status schapenbedrijven

Het fokprogramma van een fokkerijorganisatie hoeft slechts aan de minimeisen van de EU-verordening en de PVV-verordening te voldoen. Concreet betekent dit minder VRQ en/of meer ARR nastreven in de populatie van de fokkerijorganisatie. Dieren met het genotype VRQ/VRQ in het DNA raken makkelijk besmet met scrapie. Dieren met ARR/ARR zijn resistent, zij kunnen geen klassieke scrapie krijgen. Ook niet als koppelgenoten wel besmet zijn met scrapie. Een dier hoeft slechts één keer getest te worden om te weten wat zijn genetische aanleg voor scrapie is.

In het fokprogramma legt de fokkerijorganisatie onder meer vast welke genotypes wel of niet zijn toegestaan voor de fokdieren. En er moet een gegevensbank komen voor de registratie van individuele dieren en hun testuitslagen. Het PVV controleert of het fokprogramma voldoet aan de minimeisen. Deze erkenning is belangrijk, want alleen dan betaalt de EU mee aan de testkosten van dieren. Onderdeel van de eisen is dat er geen misverstanden kunnen ontstaan over de testuitslag van een schaaap.

Schapenhouders die meedoen aan een goedgekeurd fokprogramma, kunnen een officiële status krijgen. Er is een status voor bedrijven die alleen ARR-rammen inzetten of bedrijven die VRQ hebben uitgeselecteerd. De status voor bedrijven die 100 procent ARR/ARR zijn, blijft bestaan. Instellingen die daartoe door het PVV zijn goedgekeurd, geven namens het PVV bedrijfs-certificaten over de status uit.

Hoofdpunten PVV-fokprogramma

Fokprogramma's van individuele fokkerijorganisaties worden voor goedkeuring aan minimumeisen uit de EU-verordening en de PVV-verordening getoetst. Voor het betalen van de EU-bijdrage aan de kosten van erfelijkheidstesten bestaat een subsidieregeling. Erfelijkheidsonderzoek wordt uitgevoerd door erkende laboratoria; erkende instellingen certificeren de schapenbedrijven. De mogelijkheden zijn:

- Bedrijven waar alle dieren resistent zijn (ARR/ARR).
- Bedrijven die uitsluitend resistente (ARR/ARR) rammen inzetten.
- Bedrijven waar alle dieren met VRQ worden uitgeselecteerd.
- Bedrijven die uitsluitend rammen zonder VRQ inzetten.

Voordelen voor schapenhouders

Deelnemers aan een erkend fokprogramma maken minder kosten voor genotypering door de EU-vergoeding. Zij hebben bovendien een kleinere kans op klassieke scrapie op hun bedrijf. Bij een scrapiegeval op het bedrijf worden ARR/ARR-dieren niet geruimd. Het ministerie van LNV overweegt versoepeling van de (ruimings)maatregelen bij deelnemers in geval van een scrapie-uitbraak. Een ander voordeel voor deelnemers is dat de export-certificering eenvoudiger wordt.

Voor stamboeken en fokkerijorganisaties

- Zorg voor een fokbeleid dat voor erkenning in aanmerking komt.
- U kunt kiezen op welke wijze u invulling geeft aan het fokbeleid.
- Animal Science Group Wageningen (ASG) kan helpen bij de opzet van het fokprogramma.
- Maak een afweging tussen de snelheid van selectie en de risico's op inteelt en genetische drift.
- Overweeg de uitgeselecteerde genotypen voor elk ras te conserveren in de genenbank.

Meer informatie

Meer informatie over scrapie en de 'Verordening fokken op terugdringing TSE-gevoeligheid bij schapen (PVV) 2008' staat op de internetsite: <http://bedrijfsnet.pve.agro.nl/scrapie>. Daar kunnen de fokkerijorganisaties en stamboeken ook het 'Model-aanvraagformulier erkenning fokprogramma' vinden. Fokkerijorganisaties kunnen voor informatie en/of aanmelding contact opnemen met Margo Vonk, Afdeling Beleid (PVV), telefoon (079) 368 79 44, e-mail: M.Vonk@pve.agro.nl. Contactpersoon bij ASG is Rita Hoving, telefoon (0320) 238 238, internet: www.asg.wur.nl.

Hulp bij het maken van een fokprogramma

Animal Service Group heeft een algemene richtlijn opgesteld voor het maken van een fokprogramma. De richtlijn gaat uit van de populatieomvang en het percentage scrapie-genen. Op basis van deze richtlijn kunnen de koppels van deelnemende fokkers veilig en geleidelijk weerstand tegen scrapie opbouwen, zonder overmatige toename van inteelt. Bij rassen met veel VRQ-dieren

wordt er mild geselecteerd, bij rassen met veel dubbel-ARR kan de selectie strenger.

Fokkerijorganisaties kunnen bij het opstellen van een fokprogramma advies vragen bij ASG.

Algemene richtlijn selectieregime voor scrapieresistentie

Populatiegrootte	Aandeel enkel-VRQ rammen					Aandeel dubbel-ARR rammen					
	90-100%	75-90%	50-75%	25-50%	10-25%	0-10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-90%	90-100%
Minder dan 750 oaien	1	1	1	2	2	3	3	3	4	4	5
750 tot 4000 oaien	1	1	2	2	3	3	3	4	4	5	5
Meer dan 4000 oaien	1	2	2	3	3	3	4	4	5	5	5

Voorbeelden:

- Een ras met in totaal 2000 oaien en 15 procent van de rammen heeft enkel-VRQ en 20% van de rammen heeft dubbel-ARR: zet geen rammen én oaien met VRQ in (aanbevolen selectieregime 3).
- Een ras met meer dan 5000 oaien en 40 procent van de rammen heeft dubbel-ARR: zet uitsluitend rammen met dubbel-ARR in (aanbevolen selectieregime 4).

Aanbevolen selectieregime voor fokdieren:

- 1 Gebruik geen rammen met dubbel-VRQ
- 2 Gebruik geen rammen met enkel- of dubbel-VRQ
- 3 Gebruik geen oaien en rammen met enkel- of dubbel-VRQ
- 4 Gebruik alleen rammen met dubbel-ARR
- 5 Gebruik alleen oaien en rammen met dubbel-ARR

Stamboeken en fokkerijorganisaties

Alle stamboeken en fokkerijorganisaties kunnen een fokprogramma opstellen en laten erkennen door het PVV. Alleen schapenhouders die meedoen met een erkend fokprogramma kunnen subsidie krijgen op de testkosten van de schapen. Vraag bij uw stamboek of fokkerijorganisatie na of er een fokprogramma wordt opgesteld en hoe dat wordt ingevuld.

Bent u geen lid maar hebt u wel interesse in het fokprogramma, overweeg dan lidmaatschap van een stamboek. Hieronder staan de contactgegevens van een aantal organisaties.

Schaap	Fokkerijorganisatie	Website
Blauwe Texelaar	Stamboek Blauwe Texelaar	www.stamboekblauwetexelaars.nl
Bleu du Maine	Rasvereniging Bleu du Maine	www.bleudumaine.nl
Bonte Schaap	Nederlands Bonte Schaap (NLBS)	www.nlbs.nl
Charollais	Vereniging Nederlands Charollais Schapenstamboek	www.charollais.nl
Clun Forest	Clun Forest Schapenvereniging	www.clunforest.nl
Drent Schoonebeeker	Nederlandse Fokkersvereniging Het Drentse Heideschaap en Schoonebeeker	www.drentsheideschaap.nl
Flevolander	Nederlands Flevolander Schapenhoudersvereniging	www.flevolanderschaap.nl
Friese melkschaap	Stamboek Friese Melkschaap	www.melkschapen.nl
Gotland Pelsschaap	Vereniging Het Gotland Pelsschaap	
Hampshire Down	Hampshire Down Vereniging Nederland	www.hampshiredownvn.nl
Kempisch Heideschaap	Vereniging Stamboek Het Kempische Heideschaap	www.kempischheideschaap.nl
Kerry Hill	Rasvereniging Kerry Hill	www.kerryhill.nl
Mergellander	Vereniging Oos Mergelland Sjaop	www.mergellandschaap.nl
Blessum	Kernfokkerij NLTO Blessum	
Noordhollander	Schapenfokkersvereniging De Noordhollander	www.noordhollanderschapen.nl
Ouessant	Fokkersvereniging Ouessantschapen	www.ouessant.nl
Rijnlam	Coöperatie Rijnlam	www.rijnlam.nl
Ruischaap	Vereniging Het Rui-Schaap	www.ruischaap.nl
Ryeland	Rasvereniging Ryeland	www.ryelands.nl
Skuddeschaap	Fokkersvereniging Skuddeschaap	www.skudde.nl
Soay	Fokkersvereniging Het Soay-Schaap	www.soayschapen.nl
Suffolk	Suffolk Stamboek Nederland (SSN)	www.suffolkstamboeknederland.nl
Swifter	Swifter Schapenstamboek	www.swifter.nl
Texelaar	Texels Schapenstamboek in Noord Holland (TSNH)	www.texelsheep.nl
Texelaar	Nederlands Texels Schapenstamboek (NTS)	www.texelsheep.nl
Texelaar Elite	Schapen Stamboek Texelaar Elite Schaap (TES)	www.texelaar.info
Veluws Heideschaap	Stamboekvereniging Het Veluws Heideschaap	
Zeeuws melkschaap	Vereniging Het Zeeuws Melkschaap	www.melkschapen.nl
Zwartbles	Nederlands Zwartbles Schapenstamboek (NZS)	www.nzs.nl
Zwartbles	Zwartbles Fokkersgroep	www.zwartbles-fokkersgroep.nl

Disclaimer: aan deze folder kunnen geen rechten worden ontleend. De PVV-verordening is bepalend.

